

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Козак Ю.Г.
“ ____ ” _____ 2019 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності міжнародна економіка

за темою:

**Підвищення міжнародної конкурентоспроможності агрофірми (на
прикладі ТОВ «Агропрайм Холдинг»)**

Виконав:

студент 4 курсу, 3 групи спеціальності
6.030503 Міжнародна економіка
факультету міжнародної економіки
Бачур Віталій Володимирович _____

Науковий керівник:

д.е.н., професор, академік АЕН України
Козак Юрій Георгійович _____

АНОТАЦІЯ

Бачур Віталій Володимирович, «Підвищення міжнародної конкурентоспроможності агрофірми (на прикладі ТОВ «Агропрайм Холдинг»)» випускна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.030503 «Міжнародна економіка», Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

Випускна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – міжнародна конкурентоспроможність ТОВ «Агропрайм Холдинг».

У роботі розглядаються теоретичні основи дослідження міжнародної конкурентоспроможності агрофірми, визначено поняття та особливості її формування, узагальнено чинники, що впливають міжнародну конкурентоспроможність, наведено методи визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

Проведено аналіз зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Агропрайм Холдинг», проаналізовано організаційну структуру підприємства, узагальнено та досліджено чинники, що впливають міжнародну конкурентоспроможність, проаналізовано стан та головні показники міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг».

Запропоновано основні шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг», зокрема за рахунок організаційно-економічних заходів, удосконалення експорту та управління ризиками.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, експорт, імпорт, аграрна промисловість, сільськогосподарське виробництво.

ANNOTATION

Bachur Vitaliy, "Increasing international competitiveness of agricultural companies (for example, AgroPrime Holding Ltd)" final work on obtaining an academic bachelor's degree in the specialty 6.030503 "International Economics", Odessa National Economic University. - Odessa, 2019.

The final work consists of three sections. The object of the research is the international competitiveness of Agropam Holding Ltd.

The theoretical bases of the research on the international competitiveness of agro-firms are considered in the paper, the concepts and peculiarities of its formation are defined, factors influencing international competitiveness are summarized, methods of determination of the international competitiveness of the enterprise are presented.

The analysis of the foreign trade activity of Agropam Holding Ltd., analyzed the organizational structure of the enterprise, generalized and investigated the factors influencing international competitiveness, analyzed the state and main indicators of international competitiveness of Agropam Holding Ltd.

The main ways of increasing the international competitiveness of "Agropam Holding" Ltd are offered, in particular due to organizational and economic measures, improvement of export and risk management.

Key words: international competitiveness, export, import, agrarian industry, agricultural production.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОФІРМИ	6
1.1. Сутність та особливості формування міжнародної конкурентоспроможності фірми	6
1.2. Фактори забезпечення міжнародної конкурентоспроможності агрофірм	10
1.3. Методика оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства	16
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «АГРОПРАЙМ ХОЛДИНГ»...	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агропрайм Холдинг» як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності	23
2.2. Аналіз чинників міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг»	40
2.3. Дослідження стану та показників міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг»	46
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «АГРОПРАЙМ ХОЛДИНГ»	52
3.1. Організаційні заходи із підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг»	52
3.2. Заходи удосконалення експорту ТОВ «Агропрайм Холдинг» як чинник підвищення міжнародної конкурентоспроможності	58
3.3. Управління ризиками як захід підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг»	62
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
Список літературних джерел	80

ВСТУП

Актуальність теми випускної роботи. Міжнародна конкурентоспроможність є інтегруючим поняттям, об'єднуючим весь комплекс питань, пов'язаних зі сталим ростом національного благополуччя і рівнем життя населення. Перед підприємствами, які орієнтовані на міжнародний ринок, постійно виникає проблема формування стійких конкурентних переваг, щоб послабити вплив із боку зарубіжних конкурентів як внутрішньому, так і на світових ринках.

В даний час питання міжнародної конкурентоспроможності підприємств стають все більш актуальними. Особливо це стосується підприємств агрокомплексу. Участь вітчизняних підприємств у зовнішньоекономічній діяльності нерозривно пов'язана з оцінкою власного рівня конкурентоспроможності, що виступає індикатором позиції підприємства на міжнародному ринку, дає змогу виявити сильні та слабкі сторони та розробити стратегію розвитку на перспективу. Тому, розглядаючи перспективи підвищення конкурентоспроможності підприємств агросфери, необхідно розуміти, що саме від її підвищення залежатиме подальший розвиток галузі, подолання технологічної відсталості та виявлення резервів зростання.

Вагомий науковий внесок щодо розробки питань міжнародної конкурентоспроможності підприємств здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: О.І. Дідченко, Ю.Б. Іванов, І.Ю. Сіваченко, Ю.М. Кирилов, Л.В. Балабанова, І.Ф., Г.Л. Азоєв, І. Ансофф, М. Потер.

Метою випускної роботи є дослідження міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг» і обґрунтування шляхів її підвищення.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- визначити особливості міжнародної конкурентоспроможності підприємств агросфери та факторів, що впливають на неї;

- розглянути методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств;
- дослідити організаційно-економічну характеристику ТОВ «Агропрайм Холдинг»;
- дослідити чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність ТОВ «Агропрайм Холдинг»;
- оцінити міжнародну конкурентоспроможність ТОВ «Агропрайм Холдинг»;
- розробити пропозиції по підвищенню міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг».

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність ТОВ «Агропрайм Холдинг»

Предметом випускної роботи є визначення теоретичних підходів і практичних заходів щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Агропрайм Холдинг».

Методологічну основу випускної роботи складають теоретичні положення економічної науки. При написанні використані методи узагальнення ат синтезу, порівняльний та статистичний аналіз, графічні методи. Робота виконана з використанням офісного пакета MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база випускної роботи. При написанні роботи були використані закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація, внутрішня звітність ТОВ «Агропрайм Холдинг».

Структура і обсяг випускної роботи. Випускна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків. Обсяг роботи складає 83 сторінки, в тому числі 29 таблиць, 19 рисунків, список використаних джерел 41 одиниця.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведеного у випускній роботі бакалавра дослідження міжнародної конкурентоспроможності агрофірми можна зробити наступні висновки.

Міжнародна конкурентоспроможність є системним, комплексним, багаторівневим і багатofакторним поняттям. Це вміння в умовах вільного і справедливого ринку виробляти товари і послуги, що відповідають стандартам міжнародних ринків, здатність підприємства створювати і реалізовувати продукцію, цінові та нецінові якості якої більш привабливі, ніж в аналогічній продукції конкурентів на зовнішньому ринку. Міжнародна конкурентоспроможність є найважливішою комплексною характеристикою якісного стану товарів, господарюючих суб'єктів, їх структурних змін, порівняно із зіставними аналогами інших країн.

На міжнародну конкурентоспроможність підприємства впливає ряд факторів, під якими розуміються явища і процеси виробничо-господарської діяльності підприємства, які викликають зміну абсолютної і відносної величини витрат на виробництво, а в результаті - зміну рівня конкурентоспроможності підприємства. Існують різні принципи класифікації факторів, але найчастіше всю сукупність факторів поділяють на зовнішні і внутрішні. Внутрішні чинники - це об'єктивні критерії, які визначають можливості підприємства щодо забезпечення власної конкурентоспроможності. Зовнішні - соціально-економічні та організаційні відносини, що дозволяють підприємству створити продукцію, яка за ціновими і нецінових характеристиках більш приваблива для зарубіжних споживачів.

Для оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства в економічній літературі використовуються такі методи: оцінка з позиції порівняльних переваг, оцінка з позиції теорії рівноваги, оцінка виходячи з

теорії ефективності конкуренції, оцінка на базі якості продукції, SWOT - аналіз, матричний метод.

ТОВ «Агропрайм Холдинг» є підприємством агропромислового сектора України. У 2017 р. ТОВ «Агропрайм Холдинг» зібрав 1,71 млн. тонн зернових і олійних культур, що на 87,5% більше, ніж у 2016 р. У 2018 р. обсяги виробництва скоротилися на 6,08% порівняно з 2017 р. ТОВ «Агропрайм Холдинг» переробляє соняшник для виробництва комбікормів і соняшникової олії. Виручка від сегмента продажів соняшникової олії в 2017 р. склала 30,2% усієї виручки підприємства. У 2017 р. підприємство за контрактувало на експорт 136,44 тис. тонн соняшникової олії.

У 2017 році чистий прибуток ТОВ «Агропрайм Холдинг» склав 2095 тис. грн. Виручка виросла на 23,55%. У складі чистого прибутку прибуток від експорту у 2018 році зменшився на 38,54%.

Показник рентабельності власного капіталу у 2017 р. збільшився на 1,17 п.п, що є позитивним фактором. У 2018 р. показник знову знизився до 0,66%. Рентабельність інвестицій в 2018 р. зменшилася до 0,22%, що пов'язане з падінням чистого прибутку.

Комбікорми експортуються переважно до: Грузії (54,3%), Молдови (36,3%), Туркменістану (3,8%). Зерно постачається до Нідерландів, Бельгії та Франції. Продукти борошномельно-круп'яної промисловості до Ізраїлю. Станом на 2018 рік ТОВ «Агропрайм Холдинг» поставляє масло-жирову продукцію та інгредієнти більш ніж 800 виробникам кондитерських, хлібобулочних виробів і молочних продуктів в Україні, Казахстані, Вірменії, Грузії, Румунії.

Після проведення аналізу чинників міжнародної конкурентоспроможності можна зазначити, що слабкими сторонами є залежність виробництва від погодних умов, відсутність чіткої маркетингової програми, обмежені фінансові можливості для розвитку, невеликий ступінь диверсифікації постачання продукції на закордонні ринки. Сильними сторонами є те, що підприємство є одним з лідерів агропромислового сектора

України і має стійку репутацію надійного партнера. ТОВ «Агропрайм Холдинг» займає місце серед лідерів українського ринку комбікормів, спостерігається постійна модернізація технологій, слід відмітити налагоджені стосунки з постачальниками та споживачами.

Визначення міжнародної конкурентоспроможності проведено за допомогою експертного методу. Оцінки експертів визначались за порядковою шкалою методом ранжування. За сумою рангів, отриманою від усіх експертів, найкращим напрямом є розширення каналів збуту та реалізації продукції, доцільним є розвиток конкурентоспроможності підприємства шляхом зниження собівартості продукції та поліпшення технологічного процесу.

Позитивно вплинути на діяльність ТОВ «Агропрайм Холдинг» на зовнішніх ринках сільгосппродукції, має удосконалення організаційної структури підприємства. Для удосконалення організації експортних операцій створити відділ міжнародної координації який буде підпорядковуватися директору підприємства і самостійно вирішувати всі питання, пов'язані з експортом товарів. Функціонує в достатньо автономному режимі. Це дозволить підприємству збільшити обсяг експорту продукції на зовнішньому ринку, а значить і збільшити валовий дохід від реалізації. А це, в свою чергу, позитивно відіб'ється на загальному стані підприємства, сприяючи росту рентабельності виробничих процесів, підвищенню заробітної плати, покращенню умов праці персоналу тощо.

Для удосконалення виконання ЗЕД - операцій підприємством ТОВ «Агропрайм Холдинг», проведено оцінку доцільності переходу з "комісійних" на "дилерські" операції з переходом права власності на товар при виконанні експорту.

Коливання цін на сільськогосподарську продукцію зумовлює нестабільність доходів - це і є ціновим ризиком у сільському господарстві. Для того щоб застрахуватися від подібних ситуацій, знати яку культуру буде вигідно сіяти, а яку ні, планувати рентабельність свого господарства на рік

вперед і знати, що воно точно не буде збитковим - для цього існують певні інструменти управління ціновим ризиком. Для управління ризиками фірми в сфері ЗЕД ми пропонуємо використання ф'ючерсних контрактів. Також були проведені розрахунки страхування із використанням покриття аби розуміти як застраховані ризики можуть повернутись у відшкодуванні, при настанні страхового збитку тощо. Втілення в життя вище запропонованих заходів, без сумніву значно підвищить міжнародну конкурентоспроможність ТОВ «Агропрайм Холдинг» на ринках агропродукції.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захаров А.Н. Конкурентоспособность предприятия: сущность, методы, оценки и механизмы увеличения // Бизнес и банки. – 2004.– № 1–2. – С.18-25
2. Иванова Е.А. Оценка конкурентоспособности предприятия: Учеб. пособие. – Ростов на Дону: Феникс, 2008. – 179 с.
3. Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. Теория и политика: Перевод с английского. – СПб.: Издательство: Питер., 2003. – 832 с.
4. Киреев А. Международная экономика: движение товаров и факторов производства. Часть первая. / А. Киреев. — М.: Международные отношения, 2000.-315 с.
5. Омеляненко Т.В., Барабась Д.О., Вакуленко А.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчально – методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.:КНЕУ, 2006. – 272 с.
6. Кони́на Н.Ю. Конкурентоспособность фирмы в глобальном мире. М.: Изд-во «Проспект», 2012.- 275 с.
7. Пархомова В.Н., Парахин К.А. Конкурентоспособность как экономическая категория. – М.: ИНФРА-М; НОРМА, 2010. -342 с.
8. Портер М. Международная конкурентоспособность: конкурентные преимущества стран. М.: Международные отношения, 2008. – 790 с.
9. Портер М.Э. Международная конкуренция./ Пер. с англ. – М.: Международные отношения., 1993. – 896 с.
10. Григорова-Беренда Л.И. Международная конкурентоспособность предприятий "макиладорас" в условиях функционирования НАФТА: опыт для Украины / Л. И. Григорова-Беренда // Бізнес Інформ. - 2015. - № 9. - С. 55-60. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_9_9
11. Козак Ю.Г. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств: кредитно-модульний курс: навч. посібник / Ю. Г. Козак, І. Ю. Сіваченко, Н. С. Логвінова [та інші] / за ред. І. Ю. Сіваченко, Ю. Г. Козака,

- Н. С. Логвінової. – 3-тє видання, перероблене та доповнене. - К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
12. Бабкина Т.Н. Анализ современных методов оценки конкурентных позиций предприятия на региональном рынке. – М.: Ассоциация авторов и издателей «ТАНДЕМ». ЭКМОС. 2007. – 416 с
 13. Прищепа Н. П. Аналіз і класифікація конкурентних стратегій підприємств / Н. П. Прищепа, О. М. Гайдамака // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2012. – № 4(44). – С. 88-94.
 14. Косянчук Т. Ф. Діагностика конкурентного потенціалу підприємства / Т. Ф. Косянчук // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2015. – №23. – С.51-54
 15. Кирилов Ю. Концептуальні засади конкурентоспроможного розвитку аграрного сектора економіки України в умовах глобалізації / Ю. Кирилов. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 420 с.
 16. Воронов А.В. Конкуренция в XXI веке. Маркетинг. 2001. № 5. С. 16–24.
 17. Мазилкина Е.И., Паничкина Т.Г. Управление конкурентоспособностью. – М.: Омега-Л, 2007. – 280 с.
 18. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://posibniki.com.ua/post-konkurentni-perevagi-pidpriemstva>
 19. Маркетинг: Учебник / А.Н. Романов, Ю.Ю. Корлюгов, С.А. Красильников и др. под ред. А.Н. Романова. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2014 г. - 261 с.
 20. Дементьева А.Г. Конкурентоспособность международных компаний // Маркетинг. 2000. №3. С. 64–67.
 21. Офіційна звітність ТОВ «Агропрайм Холдинг»
 22. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Учебное пособие. 7-е изд. - М.: Новое знание, 2012, - 304 с.

23. Багиев Г.Л. и др. Маркетинг: Учебник для вузов / Г.Л. Багиев, В.М. Тарасевич, Х. Анн; под общ. Ред. Г.Л. Багиева. - М.: ОАО Изд-во «Экономика», 2011. - 703 с.
24. Показники економічної ефективності: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.readbook.com.ua/book/6/109/>
25. Кадышева, Е. А. Методика проведения SWOT-анализа. Образцы матриц SWOT / Е.А. Кадышева // Бизнес-контроль [Электронный ресурс]. – Электрон. журнал. – М., 2009. – URL : <http://www.e-xecutive.ru/>- Режим доступа: <http://www.e-xecutive.ru/.ru/popular/lecture6.html>
26. Складання стратегічного балансу та сутність SWOT-аналізу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/24337/>
27. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: кредитно-модульний курс: Навч. посіб.-3-тє вид. перероб. та доп. / за ред.. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, К.І. Ржепішевського. – К.: Центр навчальної літератури, 2010.- 288 с., с.148
28. Ковальчук Т.М. Оперативний економічний аналіз: теорія, методологія, організація. – К., 2006. – 240 с., с.56
29. П'ять інструментів для успішної реалізації продукції. Агробізнес сьогодні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/agromarketing/870-2012-02-16-14-46-46.html>.
30. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року N 2755-VI // Із змінами, внесеними згідно із Законами України станом N 3741-VI від 20.09.2011. - [Електронний ресурс "Законодавство України" на Інтернет-сайті ВРУ] - режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page>=1&nreg=2755-17>
31. Маслак О. Інвестиції в АПК / О. Маслак // Пропозиція . – 2014. - № 1. – С. 30-34.
32. Статистичний бюлетень «Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2018 р.», Державна служба статистики України. – Київ. – 2017. – 48 с.

33. Прокопенко К.О. Розвиток аграрного ринку України в умовах дії інноваційних чинників / К.О. Прокопенко, О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 118–129.
34. Мазаракі А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 2. – С. 5–14.
35. Нелеп В. М. Перспективи експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України / В. М. Нелеп, О. М. Висоцька // Економіка АПК. – 2014. - № 3. – С. 72-78.
36. Пугачов М.І. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора в зв'язку із підписанням Україною економічної частини Угоди по асоціацію з Європейським Союзом / [Пугачов М.І., Лупенко Ю.О., Власов В.І., Духницький Б.В., Кривенко Н.В. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка, М.І. Пугачова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 44 с.
37. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
38. Гуменюк М.М. Основні фактори економічної ефективності сільськогосподарських підприємств регіону / М. М. Гуменюк. Джерело: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/119.pdf>
39. Світове виробництво продукції сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://faostat.fao.org>
40. Басюркіна Н. Й. Особливості розвитку зернового господарства України / Н. Й. Басюркіна // Економіка харчової промисловості. – 2014. - № 1. – С. 54–60.
41. Пріб К.А. Аналіз середовища при формуванні стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства / К.А. Пріб. Джерело: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/2015-1/1.pdf>